

PORADNIK WYBORCZY

Wybory parlamentarne 2011

Spis treści

Kogo wybieramy?.....	2
System wyborczy	3
Kampania wyborcza	6
Czy i gdzie mogę zagłosować.....	7
Szczególne ułatwienia dla osób niepełnosprawnych i starszych.....	10
Wyborcy przebywający za granicą.....	14
W lokalu wyborczym.....	16
Akty prawne.....	17
Protesty wyborcze.....	18
Dalsze pytania.....	19

Najważniejsze daty

Do 9 września	Urzędy gmin mają obowiązek podać do publicznej wiadomości (na stronie internetowej, na słupach ogłoszeniowych) informacje o lokalach wyborczych, w których będziemy mogli zagłosować.
Do 19 września	Wyborcy niepełnosprawni mają możliwość zgłaszania w swoich urzędach gmin zamiaru głosowania korespondencyjnego (pocztowego). Takie rozwiązanie przewidziano w tych wyborach po raz pierwszy.
Do 26 września	Wyborcy przebywający za granicą mogą zgłaszać konsulom zamiar głosowania korespondencyjnego (pocztowego). Takie rozwiązanie przewidziano w tych wyborach po raz pierwszy.
Do 26 września	Wyborcy niepełnosprawni mogą zgłaszać do urzędu gminy wnioski o dopisanie ich do spisu wyborców w wybranym przez siebie lokalu wyborczym (np. najbliższym, który jest dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych). Do tego dnia wyborcy niepełnosprawni mogą też zgłaszać w urzędach gmin zamiar głosowania w lokalu wyborczym przy użyciu nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a.

Do 29 września	Osoby niepełnosprawne i starsze (powyżej 75. roku życia) mogą zgłaszać do urzędów gmin wnioski o możliwość głosowania przez pełnomocnika.
Do 4 października	Wyborcy przebywający poza miejscem swojego stałego zamieszkania mogą zgłaszać wnioski o dopisanie do spisu wyborców w gminie, gdzie będą przebywać w dniu wyborów.
Do 6 października	Wyborcy przebywający za granicą mogą zgłaszać wnioski o dopisanie ich do spisu wyborców przez konsula.
Do 7 października	Wyborcy głosujący poza miejscem, gdzie są wpisani do rejestru wyborców mogą uzyskać zaświadczenie o prawie do głosowania w dowolnym lokalu wyborczym.
9 października	Dzień głosowania. W tych wyborach głosujemy w nowych godzinach: 7.00-21.00.

Kogo wybieramy?

Sejm i Senat – zadania i kompetencje

9 października 2011r. wybierzemy 460 posłów i 100 senatorów. 460 posłów tworzy Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. 100 senatorów tworzy Senat Rzeczypospolitej Polskiej. Sejm i Senat to z kolei polski parlament, dlatego na Sejm RP mówi się czasem „izba niższa polskiego parlamentu” a na Senat RP – „izba wyższa polskiego parlamentu” lub „po prostu – druga izba parlamentu”. Sejm i Senat sprawują w Polsce **władzę ustawodawczą**, co oznacza, że głównym zadaniem parlamentu jest tworzenie prawa obowiązującego każdego z nas.

Ponadto Sejm ma największy wpływ na skład personalny Rady Ministrów – a więc polskiego rządu. To rząd sprawuje tzw. władzę wykonawczą, która sięga do naszego życia codziennego za pomocą urzędów, do których musimy chodzić (Urząd Skarbowy, ZUS, biuro paszportowe), także poprzez funkcjonowanie policji, wojska, straży pożarnej. Obsada personalna Rady Ministrów (stanowiska Prezesa Rady Ministrów – czyli Premiera – i innych ministrów, ich zastępców) jest w ogromnym stopniu odzwierciedleniem składu politycznego Sejmu. Odzwierciedleniem tego, ilu posłów mają poszczególne ugrupowania, ponieważ do stabilnego rządu potrzebna jest liczba co najmniej 231 posłów, popierających rząd. W istocie rzeczy właśnie o tym zdecydujemy 9 października.

Po wejściu w życie Traktatu Lizbońskiego, parlamentowi przysługuje też prawo udziału w procesie tworzenia prawa Unii Europejskiej.

Naturalnie Sejmowi i Senatowi przysługuje znacznie więcej kompetencji kreacyjnych (kompetencji do wyboru lub współwyboru określonych osób) na funkcje państwowe. Tytułem przykładu można wymienić: sędziów Trybunału Konstytucyjnego, prezesa Najwyższej Izby Kontroli, prezesa Narodowego Banku Polskiego, Rzecznika Praw Obywatelskich.

Kompetencje poselów i senatorów?

Poseł czy senator nie jest wysłannikiem reprezentującym w Sejmie swoich wyborców. Tak długo jak tego nie zrozumiemy, będziemy rozczarowani każdym posłem i każdym senatorem. Oni nie załatwiają niczego dla konkretnego wyborcy, ponieważ poseł czy senator nie jest pełnomocnikiem konkretnego wyborcy. Zgodnie z Konstytucją, posłowie i senatorowie są reprezentantami całego Narodu, a nie tylko okręgu wyborczego, z którego zostali wybrani.

Poseł i senator mają po prostu dobrze wykonywać swoje obowiązki. W ten sposób jakość polskiego prawa ma szansę stawać się coraz lepsza. Jaśniejsze i bardziej przejrzyste prawo, a także prawo pełniej realizujące zasady konstytucyjne (np. zasadę równości) sprawi, że życie każdego z nas, także określonego wyborcy, będzie łatwiejsze.

System wyborczy

Ilu wybieramy posłów w okręgu?

Zasadniczo liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym zależy od liczby mieszkańców okręgu wyborczego. Liczbę mieszkańców okręgu wyborczego dzieli się przez ustawowo określoną liczbę zwaną normą przedstawicielską. Efektem tego działania jest liczba posłów wybieranych w danym okręgu. Zasadniczo norma przedstawicielska powstaje wskutek podzielenia liczby mieszkańców Polski przez ilość posłów. Szczegółowe obliczenia są zadaniem organów wyborczych. Minimalna liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym została określona w ustawie i wynosi 7 posłów. Najwięcej posłów wybierzemy w okręgu wyborczym Warszawa I i będzie to 20 posłów. O liczbie wybieranych w okręgu posłów musi nas poinformować Państwowa Komisja Wyborcza w formie obwieszczeń rozplakatowanych na terenie okręgu wyborczego. Nie musimy jednak na to czekać, ponieważ informacja ta jest dostępna na stronie internetowej PKW poświęconej tegorocznym wyborom: <http://wybory2011.pkw.gov.pl>

Ilu wybieramy senatorów w okręgu?

W jednym okręgu wyborczym będziemy wybierać jednego senatora. Po raz pierwszy w tegorocznych wyborach głosowanie do Senatu odbędzie się w jednomandatowych okręgach wyborczych. Okręgi wyborcze do Sejmu nie będą zatem tożsame z okręgami wyborczymi do Senatu, chociaż głosowanie będzie odbywać się w tych samym obwodowych komisjach wyborczych (zob. zakładka: Co to jest okręg wyborczy i obwód wyborczy?).

Ile potrzeba głosów, żeby mój kandydat został posłem?

Przed wyborami tego nie wiemy. Nie wiemy jaka jest liczba głosów, która zagwarantuje naszemu kandydatowi uzyskanie mandatu posła. W pierwszej kolejności komisje wyborcze ustalają jaką ilość mandatów poselskich wyborcy przydzielili okręgowym listom wyborczym określonych komitetów wyborczych. Mandaty przypadające określonej liście kandydatów (okręgowej liście kandydatów określonego komitetu wyborczego) są przydzielane tym kandydatom, którzy uzyskali kolejne największe wyniki indywidualne. (Por. link: „Czy zawsze wchodzi pierwszy z listy?”).

Ile potrzeba głosów, żeby mój kandydat został senatorem?

Senatorem zostanie kandydat z danego okręgu wyborczego, który otrzyma największą liczbę głosów. Musi to być zatem liczba głosów większa od liczby głosów oddanych na wszystkich konkurentów startujących na senatora w tym samym okręgu wyborczym. Inaczej niż w wyborach prezydenckich czy wyborach burmistrzów, wójtów i prezydentów miast, nie musi to być jednak liczba wyższa od połowy wszystkich ważnie oddanych głosów (ponad 50%). Jeżeli zatem na 100 tys. głosujących w okręgu wyborczym jeden kandydat na senatora uzyska 20 tys. głosów, a kolejni 19 tys., 18 tys., 17 tys., 16 tys. i 10 tys., senatorem zostanie pierwszy z kandydatów. Ponieważ liczba głosów oddanych na pierwszego kandydata (20 tys.) jest liczbą wyższą, niż liczba głosów oddanych na któregokolwiek innego kandydata. Nie zmieni tego fakt, że łączna suma głosów oddanych na konkurentów nowo wybranego senatora wyniosła 80 tys. głosów, a w skali okręgu nowo wybrany senator uzyskał tylko 20%. Zatem ilość głosów potrzebna do wyboru kandydata na senatora zależy od wielu czynników i przed wyborami nie można jej przewidzieć z pewnością wynoszącą 100%.

Czy zawsze wchodzi pierwszy z listy?

(Por. link: „Ile potrzeba głosów, żeby mój kandydat został posłem”). Mandaty przypadające określonej liście kandydatów (okręgowej liście kandydatów określonego komitetu wyborczego) są przydzielane tym kandydatom, którzy uzyskali kolejne największe wyniki indywidualne. O przyznaniu mandatu określonemu kandydatowi z listy wyborczej komitetu wyborczego decyduje tylko i wyłącznie indywidualny wynik wyborczy tego kandydata. Innymi słowy kolejność do objęcia mandatu zależy od liczby głosów oddanych na kandydata, nie zależy natomiast od miejsca kandydata na liście. Jeżeli pierwszy na liście dostanie mniej niż konkurenci z tej samej listy, może nie uzyskać mandatu. Wiele zależy od wyborców, którzy nie zadając sobie trudu potrzebnego dla poznania poszczególnych kandydatów, głosują „z automatu” na pierwszego kandydata z listy określonego komitetu wyborczego. Głosując na kandydata X kierują się w istocie personalnymi sympatiami do liderów ogólnopolskich lub po prostu do szyldu partii politycznej tworzącej określony komitet wyborczy. Jest to działanie w pewnym sensie sensowne, ponieważ wynik komitetu w skali kraju będzie miał decydujące znaczenie dla wyłonienia składu rządu. Niemniej jest to jedynie pierwszy stopień wtajemniczenia. Bowiem świadome wskazanie nie tylko określonej listy, ale także świadomy wybór kandydata, określonego z imienia i nazwiska, zwiększa wpływ wyborcy nie tylko na polityczną, ale także na personalną obsadę Sejmu. W przeciwnym wypadku oddajemy decyzję tym, którzy układali listy wyborcze, czyli – w praktyce – liderom partii politycznych.

Ilu z listy wchodzi?

(Por. zakładki: „Ile potrzeba głosów, żeby mój kandydat został posłem” oraz „Czy zawsze wchodzi pierwszy z listy”). Liczba mandatów przypadających danej liście wyborczej zależy od tego ile głosów uzyskała ta lista, ile głosów uzyskały listy konkurencyjne oraz ile mandatów przypada na okręg wyborczy, w którym listy funkcjonują. Nie sposób zatem przewidzieć przed wyborami, ile osób wejdzie z danej listy wyborczej.

Co to jest okręg wyborczy i obwód wyborczy?

Okręg wyborczy to część Polski, z której wybiera się określoną liczbę posłów (7-20 w najbliższych wyborach) – okręg wyborczy do Sejmu lub też część Polski z terenu której wybiera się jednego senatora – okręg wyborczy do Senatu. W najbliższych wyborach wybierzemy posłów w 41 okręgach wyborczych, a senatorów w 100 okręgach wyborczych. Tymczasem obwód głosowania to obszar właściwości pojedynczej obwodowej komisji

wyborczej, w której wyborca fizycznie wrzuca kartę do urny wyborczej. Takich obwodów w najbliższych wyborach będzie 24182. Mimo że do Sejmu i do Senatu mamy różne okręgi wyborcze, głosowanie do obydwu izb parlamentu odbędzie się w tych samych obwodach wyborczych.

Jak mogę zobaczyć kto kandyduje?

Są dwa zasadnicze sposoby, aby dowiedzieć się, kto kandyduje na posła, a kto na senatora w określonym okręgu wyborczym. Po pierwsze źródłem takiej informacji są obwieszczenia Okręgowej Komisji Wyborczej o zarejestrowanych komitetach wyborczych i wykazie nazwisk kandydatów. Muszą one zostać rozplakatowane do dnia 29 września. Będą także dostępne przed wejściem do obwodowej komisji wyborczej w formie plakatu. Drugim niezawodnym sposobem jest strona Państwowej Komisji Wyborczej www.pkw.gov.pl i zakładka wizualizacja wyborów parlamentarnych 2011, gdzie po zarejestrowaniu list kandydatów będzie można zapoznać się z nazwiskami osób kandydujących we wszystkich okręgach wyborczych. Niestety, aby dowiedzieć się czegoś więcej na temat kandydatów, poznać ich CV, dotychczasowe dokonania czy program wyborczy, musimy liczyć na serwisy wyborcze partii startujących w wyborach albo samych kandydatów.

Kampania wyborcza

Skąd pochodzą pieniądze na kampanię?

Zasadniczo – nie wdając się w kwestie proceduralne – pieniądze na kampanię pochodzą z wpłat osób prywatnych, a także z kieszeni samych kandydatów. Wpłaty indywidualne, także dokonywane przez kandydatów – są jednak prawnie ograniczone. Komitety wyborcze mają także ustawowo określone limity wydatków na kampanię wyborczą. Celem ograniczenia ilości pieniędzy, które komitety wyborcze mogą wydać na kampanię jest to, aby kandydaci przekonywali wyborców swoimi zaletami, inteligencją, doświadczeniem, moralnością, postawą życiową, a nie ilością reklam wyborczych. W praktyce powoduje to także omijanie limitów wydatków, ale przynajmniej w pewnym stopniu wpływa jednak na zwiększenie poziomu kampanii wyborczej.

Czy moje miasto finansuje organizację wyborów parlamentarnych?

Pieniądze na organizację wyborów należy odróżnić od pieniędzy na kampanię wyborczą. Organizacja wyborów to po prostu funkcjonowanie wszystkich komisji wyborczych, wynagrodzenie dla ich członków, koszt druku kart do głosowania, koszt funkcjonowania systemu informatycznego, dzięki któremu możemy śledzić wyniki wyborów z poszczególnych komisji obwodowych niemal na bieżąco w Internecie. Wydatki te są finansowane z budżetu państwa, jedynie za pośrednictwem budżetu gminy, jako tzw. zadania zlecone samorządowi terytorialnemu. Pieniądze na organizację wyborów parlamentarnych nie uszczuplają zatem innych wydatków samorządu terytorialnego, ponieważ nie ma możliwości wzajemnego „przesuwania” tych pieniędzy w budżecie gminy (miasta).

Jak poznać program kandydujących partii i poszczególnych kandydatów?

Najczęściej partie i kandydaci przedstawiają swoje propozycje na stronach internetowych. Poza tym, od 24 września do 7 października w mediach publicznych (radiu i telewizji) będziemy mogli obejrzeć i wysłuchać bezpłatne audycje komitetów wyborczych. W związku z niedawnym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego, dozwoloną są także płatne spoty telewizyjne czy radiowe komitetów wyborczych.

Czy i gdzie mogę zagłosować

Prawo do głosowania

Zgodnie z art. 62 ust.1 Konstytucji RP prawo głosu w wyborach ma każdy obywatel polski, który najpóźniej w ich dniu ukończył 18 lat. Jeżeli Twoje 18. urodziny przypadają tuż przed głosowaniem i chcesz się upewnić, że znajdziesz się na liście, przeczytaj zasady tworzenia spisu wyborców.

Prawa głosu nie mają osoby:

- pozbawione praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądowym – są to osoby skazane na najcięższe przestępstwa wobec których sądy stosują jako dodatkowy środek karny pozbawienie praw publicznych, w tym pozbawienie biernego i czynnego prawa wyborczego;

- pozbawione praw wyborczych orzeczeniem Trybunału Stanu – Trybunał Stanu jest szczególnego rodzaju sądem, przed którym mogą być postawione osoby pełniące najwyższe funkcje w państwie (Prezydent RP, Prezes Rady Ministrów, ministrowie, Prezes Narodowego Banku Polskiego, Prezes Najwyższej Izby Kontroli, członkowie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, posłowie i senatorowie) w związku z naruszeniem przez nie Konstytucji lub ustaw;
- ubezwłasnowolnione prawomocnym orzeczeniem sądowym.

Rejestr i spis wyborców – co to jest i do czego służy?

Rejestr wyborców jest stale aktualizowaną bazą danych, w której z mocy prawa umieszcza się wszystkie osoby pełnoletnie, które posiadają meldunek na pobyt stały w gminie prowadzącej rejestr. Jeżeli jesteśmy zameldowani na pobyt stały zostaniemy zatem automatycznie umieszczeni w rejestrze wyborców. Żeby dopisać się do rejestru wyborców w miejscu, w którym mieszka się na stałe, ale nie jest się zameldowanym, trzeba złożyć pisemny wniosek w urzędzie gminy. Muszą się w nim znaleźć:

- nazwisko i imiona;
- imię ojca,
- data urodzenia,
- numer ewidencyjny PESEL;
- adres zamieszkania;
- adres ostatniego zameldowania na pobyt stały poza obszarem gminy.

Na podstawie takiego samego wniosku do rejestru „swojej” gminy mogą się dopisać osoby, które nie są nigdzie zameldowane.

Wójt (burmistrz, prezydent) na rozpatrzenie wniosku ma trzy dni. Jeśli odpowie odmownie, osoba wnosząca o wpisanie do rejestru wyborców, może się odwołać do sądu rejonowego. Ma na to trzy dni od wręczenia decyzji i robi to za pośrednictwem wójta (burmistrza, prezydenta), który odmowę wydał. Jeśli wójt w tym momencie uzna argumenty skarżącego, może natychmiast zmienić swoją decyzję i wpisać go do rejestru. Jeśli nie – przekazuje ją wraz z aktami sprawy sądowi, a ten ma kolejne trzy dni na jej rozpatrzenie. Decyzja sądu jest ostateczna i nie ma od niej odwołania.

O wpisaniu wyborcy do rejestru natychmiast zostaje powiadomiony urząd gminy, w którym jest on/był ostatnio zameldowany na stałe. Tamtejsi urzędnicy wykreślają go ze swojego rejestru.

Pamiętaj! *Rejestr wyborców jest jawny i udostępniany – na pisemny wniosek – w urzędzie gminy. W każdej chwili możesz więc sprawdzić, czy zostałeś do niego wpisany. Jeśli nie znajdziesz swojego nazwiska na liście, możesz to reklamować – nawet w lokalu w dniu wyborów.*

Spis wyborców to wykaz wyborców uprawnionych do głosowania w określonej obwodowej komisji wyborczej. Jest sporządzana na podstawie rejestru wyborców i obejmuje wszystkie figurujące w nim osoby, a także osoby, które złożyły wniosek o dopisanie do spisu.

Jak zagłosować poza miejscem stałego zamieszkania?

Nasza obecność w spisie wyborców to warunek wzięcia udziału w głosowaniu. Problemu nie ma, jeśli będziemy głosować w miejscu naszego stałego zameldowania. Wówczas urzędnicy gminni wpiszą nas do spisu z urzędu. Jeżeli jednak będziemy w dniu głosowania przebywać poza miejscem stałego zameldowania, możliwe są następujące rozwiązania:

- **dopisanie się do spisu wyborców w miejscu, gdzie będziemy przebywać w dniu głosowania.** Powinniśmy złożyć w tamtejszym urzędzie gminy wniosek o dopisanie do spisu wyborców. Mamy na to czas do **4 października**.
- **pobranie zaświadczenia o prawie do głosowania z urzędu gminy, gdzie jesteśmy wpisani do rejestru wyborców.** To bardzo wygodne rozwiązanie, ponieważ umożliwia głosowanie w każdym lokalu wyborczym w kraju i za granicą. Wniosek w tej sprawie możemy złożyć pisemnie, telefaksem lub w formie elektronicznej. Ważne, by zdążyć z pobraniem zaświadczenia ostatniego przed dniem wyborów dnia pracy urzędów, czyli w piątek – **7 października**.

Głosowanie w szpitalach, zakładach karnych, akademikach

Oprócz stałych lokali wyborczych, przy okazji każdego wyborów powołuje się tzw. odrębne obwody głosowania. Zgodnie z przepisami Kodeksu wyborczego, rada gminy, w drodze uchwały, na wniosek wójta, tworzy odrębny obwód głosowania w zakładzie opieki zdrowotnej, domu pomocy społecznej, zakładzie karnym i areszcie śledczym oraz w oddziale

zewnątrznym takiego zakładu i aresztu, jeżeli w dniu wyborów będzie w nim przebywać co najmniej 15 wyborców.

Podobnie, można utworzyć odrębny obwód głosowania w domu studenckim lub zespołach domów studenckich, jeżeli co najmniej 50 osób uprawnionych do udziału w wyborach poinformuje na piśmie rektora uczelni prowadzącej dom studencki o zamiarze przebywania w domu studenckim w dniu głosowania. Inicjatywa w sprawie utworzenia obwodu głosowania w akademikach należy więc do samych studentów.

Utworzenie tych dodatkowych obwodów głosowania powinno nastąpić co najmniej na 35 dni przed wyborami. Sporządzenie wykazu osób, które będą głosowały w tych obwodach należy do kierownika danej jednostki (np. dyrektora szpitala). Powinien on dostarczyć listę osób, które będą przebywać na terenie placówki w dniu wyborów najpóźniej na 5 dni przed wyborami.

***Uwaga!** Jeżeli wyborca pojawił się np. w szpitalu w przeddzień głosowania i na skutek tego nie był ujęty w spisie wyborców dla tej placówki, może zostać dopisany do spisu przez komisję obwodową funkcjonującą w tej jednostce.*

Szczególne ułatwienia dla osób niepełnosprawnych i starszych

Zmiana lokalu wyborczego na dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych

Osoby niepełnosprawne mogą – na własny wniosek, wniesiony do urzędu gminy do pięciu dni przed wyborami – zmienić lokal wyborczy na inny na terenie swojej gminy. Oznacza to, że jeśli ich lokal „macierzysty” nie jest przystosowany do ich potrzeb, mogą się przepisać do takiego, do którego będą mogli się dostać.

We wniosku powinny się znaleźć następujące dane:

- nazwisko i imiona wyborcy;
- imię ojca;
- data urodzenia;
- numer ewidencyjny PESEL;
- adres zamieszkania.

Wniosek należy złożyć do **26 września**.

Pamiętaj! Jeśli złożyłeś taki wniosek, z urzędu zostaniesz wykreślony z „macierzystego” obwodu (lokalu). Oznacza to, że nie możesz zmienić zdania i w nim zagłosować.

Głosowanie przez pełnomocnika

Osoby, które nie mają jak dotrzeć do lokalu przystosowanego dla niepełnosprawnych i wyborcy powyżej 75. roku życia, mogą głosować przez pełnomocnika. Instytucję pełnomocnika wprowadzono przed ostatnimi wyborami prezydenckimi i wielu uprawnionych może jeszcze o tej możliwości nie wiedzieć. Dlatego, jeśli masz w swoim otoczeniu kogoś, kto nie może dotrzeć do lokalu z powodu niepełnosprawności albo wieku, podpowiedz mu, że może ustanowić pełnomocnika.

Za pośrednictwem pełnomocnika głosować mogą:

- wyborcy posiadający orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, a także wyborcy posiadający równoznaczne orzeczenie organu rentowego, czyli orzeczenie o: całkowitej niezdolności do pracy, ustalone na podstawie art. 12 ust. 2, i niezdolności do samodzielnej egzystencji, ustalone na podstawie art. 13 ust. 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;
- niezdolności do samodzielnej egzystencji, ustalone na podstawie art. 13 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;
- całkowitej niezdolności do pracy, ustalone na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.
- orzeczenie o zaliczeniu do I grupy inwalidów;
- orzeczenie o zaliczeniu do II grupy inwalidów;
- osoby o stałej albo długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, którym przysługuje zasiłek pielęgnacyjny;
- wyborcy, którzy najpóźniej w dniu głosowania ukończą 75 lat – niezależnie od stanu zdrowia.

Pełnomocnikiem może zostać osoba:

- wpisana do rejestru wyborców w tej samej gminie, co udzielający jej pełnomocnictwa;
- posiadająca zaświadczenie o prawie do głosowania.

ALE:

- pełnomocnikiem nie może być członek komisji „macierzystej” dla udzielającego pełnomocnictwa, mąż zaufania, ani żaden z kandydatów;
- w większości przypadków można przyjąć pełnomocnictwo tylko od jednej osoby;
- pełnomocnictwa od dwóch osób można przyjąć jedynie wtedy, kiedy przynajmniej jedną z tych osób jest: wstępny (ojciec, matka, dziadek, babka, itd.), zstępny (syn, córka, wnuk, wnuczka, itd.), małżonek, brat, siostra lub osoba pozostająca w stosunku przysposobienia, opieki lub kurateli.

Żeby udzielić pełnomocnictwa trzeba najpóźniej **29 września** złożyć odpowiedni wniosek do wójta (burmistrza, prezydenta miasta) gminy, w której jest się wpisanym do rejestru. Wniosek składa się na urzędowym formularzu (dostępny w urzędzie) dołączając do niego:

- pisemną zgodę osoby mającej być pełnomocnikiem na przyjęcie pełnomocnictwa;
- kopię aktualnego orzeczenia właściwego organu orzekającego o ustaleniu stopnia niepełnosprawności - jeżeli wyborca w dniu głosowania nie będzie miał ukończonych 75 lat;
- kopię zaświadczenia o prawie do głosowania wydanego osobie mającej być pełnomocnikiem - jeżeli osoba ta nie jest ujęta w rejestrze wyborców w tej samej gminie co udzielający pełnomocnictwa.

***Uwaga!** Osoba udzielająca pełnomocnictwa nie musi iść osobiście do urzędu gminy. Wniosek i potrzebne dokumenty może w jej imieniu złożyć każdy. Na podstawie tego wniosku wójt (burmistrz, prezydent) albo pracownik urzędu do tego przez wójta (burmistrza, prezydenta) upoważniony, udzieli aktu pełnomocnictwa. Jeśli jednak w złożonym wniosku znajdzie się odpowiednia prośba, osoba udzielająca aktu uda się - żeby to zrobić - do mieszkania osoby udzielającej pełnomocnictwa albo innego wskazanego przez nią miejsca (jeśli znajduje się ono na terenie gminy).*

Głosowanie korespondencyjne

W tegorocznych wyborach po raz pierwszy wyborcy niepełnosprawni (o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności) będą mogli głosować również za pośrednictwem poczty. Procedura wygląda następująco:

- do **19 września** wyborcy niepełnosprawni mają możliwość zgłaszania w swoich urzędach gmin zamiaru głosowania korespondencyjnego (pocztowego) – zamiar ten

może być zgłoszony ustnie, pisemnie, telefaksem lub w formie elektronicznej. Zgłoszenie powinno zawierać nazwisko i imię (imiona), imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL wyborcy niepełnosprawnego, oświadczenie o wpisaniu wyborcy do rejestru wyborców w danej gminie, oznaczenie wyborów, których dotyczy zgłoszenie, a także wskazanie adresu stałego zamieszkania, na który ma być wysłany pakiet wyborczy do głosowania korespondencyjnego. Do zgłoszenia dołączyć też należy kopię aktualnego orzeczenia właściwego organu orzekającego o ustaleniu stopnia niepełnosprawności.

- W zgłoszeniu wyborca niepełnosprawny może zażądać przesłania mu wraz z pakietem wyborczym nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a.
- Najpóźniej na tydzień przed wyborami pracownik urzędu gminy lub listonosz powinien dostarczyć wyborcy pakiet zawierający: kopertę zwrotną, karty do głosowania; kopertę na karty do głosowania, instrukcję głosowania korespondencyjnego; nakładki na karty do głosowania sporządzone w alfabecie Braille'a - jeżeli wyborca zażądał ich przesłania; oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu na karcie do głosowania.
- Wyborca po zakreśleniu wybranych kandydatów na kartach, wkłada je do koperty na karty do głosowania, a tę kopertę do koperty zwrotnej i przesyła na adres komisji obwodowej, do której jest zapisany. Możliwe będzie również przekazanie przesyłki listonoszowi, bez konieczności wizyty na poczcie. Przesyłka jest BEZPŁATNA.

***Uwaga!** Głosy oddane korespondencyjne powinny trafić do komisji wyborczej do chwili zakończenia głosowania. Nie należy więc zwlekać z odesłaniem przesyłki.*

Koperty z głosami oddanymi pocztą przekazywane są komisjom obwodowym w godzinach głosowania. Komisja wyjmuje z koperty zwrotnej kopertę zawierającą kartę do głosowania i wrzuca ją do urny. Dzięki temu, nie jest możliwe ustalenie, na kogo dany wyborca zagłosował. Tajność głosowania zostaje zagwarantowana.

Głosowanie przy użyciu nakładki w języku Braille'a

Do **26 września** wyborcy niepełnosprawni mogą też zgłaszać w urzędach gmin zamiar głosowania w lokalu wyborczym przy użyciu nakładek na karty do głosowania

sporządzonych w alfabecie Braille'a. Zgłoszenie może być dokonane ustnie, pisemnie, telefaksem lub w formie elektronicznej. W zgłoszeniu wyborca obowiązany jest wskazać właściwy dla niego obwód głosowania. Wówczas nakładka będzie dostępna w lokalu wyborczym.

Pomoc innej osoby

Zgodnie z przepisami Kodeksu wyborczego, wyborcy niepełnosprawnemu, na jego prośbę, może pomagać inna osoba, z wyłączeniem członków komisji wyborczych i mężów zaufania. Niestety, przepisy nie precyzują jaki jest zakres dozwolonej pomocy. Należy sądzić, że obejmuje to pomoc w dotarciu do lokalu i udaniu się do miejsca przeznaczonego do oddawania głosów (kabina wyborcza, inne miejsce zapewniające tajność głosowania), odczytanie listy kandydatów, pomoc we wrzuceniu karty do urny wyborczej. Należy jednak pamiętać, że osoba taka powinna jednak powstrzymać się przed zachowaniami naruszającymi tajność głosowania, a czuwać nad tym powinien przewodniczący komisji obwodowej.

Wyborcy przebywający za granicą

Zgłaszanie się do spisu wyborców

Aż do 6 października istnieje możliwość zgłaszania konsulom zamiaru głosowania za granicą – zamiar ten może być zgłoszony ustnie, pisemnie, telefaksem lub w formie elektronicznej. Zgłoszenie powinno zawierać nazwisko i imiona, imię ojca, datę urodzenia, numer PESEL, oznaczenie miejsca pobytu wyborcy za granicą, numer ważnego polskiego paszportu a także miejsce i datę jego wydania oraz miejsce wpisania wyborcy do rejestru wyborców.

Obecność w spisie gwarantuje nam możliwość zagłosowania w wybranym lokalu wyborczym w państwie, gdzie będziemy przebywać w dniu wyborów.

Głosowanie w lokalu wyborczym

Tak jak w poprzednich wyborach, uruchomiona zostanie sieć komisji obwodowych zlokalizowanych poza granicami kraju. Ich listę powinniśmy poznać do 18 września. Pamiętajmy jednak, że lokali tych może być zbyt mało, aby szybko obsłużyć wszystkich

wyborców. Z tego względu warto rozważyć skorzystanie z nowej możliwości, czyli głosowania korespondencyjnego (zob. niżej).

Głosowanie korespondencyjne

W tegorocznych wyborach po raz pierwszy wyborcy przebywający za granicą będą mogli głosować również za pośrednictwem poczty. Jest jasne, że możliwość głosowania korespondencyjnego adresowana jest raczej do osób przebywających za granicą dłużej (nie w celach turystycznych). Żeby skutecznie zagłosować w ten sposób należy bowiem wskazać adres, na który ma być wysłany pakiet wyborczy. Wyborcy, którzy udają się na krótki pobyt zagraniczny i nie będą w stanie podać adresu, pod którym mogą bez problemu odebrać przesyłkę, powinni raczej skorzystać z „tradycyjnej” metody głosowania w jednej z utworzonych za granicą komisji obwodowych.

Procedura wygląda następująco:

- do **26 września** wyborcy przebywający za granicą mają możliwość zgłaszania konsulom zamiaru głosowania korespondencyjnego (pocztowego) – zamiar ten może być zgłoszony ustnie, pisemnie, telefaksem lub w formie elektronicznej. Zgłoszenie powinno zawierać nazwisko i imię (imiona), imię ojca, datę urodzenia, numer PESEL, oznaczenie miejsca pobytu wyborcy za granicą, numer ważnego polskiego paszportu, miejsce i datę jego wydania, miejsce wpisania wyborcy do rejestru wyborców, a także oznaczenie adresu, na który ma być wysłany pakiet wyborczy.
- Najpóźniej na 10 dni przed wyborami konsul powinien przesłać wyborcy pakiet zawierający: kopertę zwrotną, karty do głosowania; kopertę na karty do głosowania, instrukcję głosowania korespondencyjnego oraz oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu na karcie do głosowania.
- Wyborca po zakreśleniu wybranych kandydatów na kartach, wkłada je do koperty na karty do głosowania, a tę kopertę do koperty zwrotnej i przesyła na adres konsula. Niestety, wyborca musi samodzielnie ponieść koszty nadania przesyłki.

***Uwaga!** Głosy oddane korespondencyjne powinny trafić do komisji wyborczej do chwili zakończenia głosowania. Nie należy więc zwlekać z odesłaniem przesyłki.*

Koperty z głosami oddanymi pocztą przekazywane są komisjom obwodowym w godzinach głosowania. Komisja wyjmując z koperty zwrotnej kopertę zawierającą kartę do głosowania i wrzuca ją do urny. Dzięki temu, nie jest możliwe ustalenie, na kogo dany wyborca zagłosował. Tajność głosowania zostaje zagwarantowana.

W lokalu wyborczym

Co musi zrobić głosujący w lokalu wyborczym? W dniu wyborów w lokalu wyborczym (siedzibie obwodowej komisji wyborczej) musimy okazać dokument ze zdjęciem, przy pomocy którego możliwe będzie sprawdzenie naszej tożsamości. W przeważającej ilości przypadków będzie to dowód osobisty, niemniej może to być także paszport, prawo jazdy. W przypadku gdy wyborca nie jest ujęty w spisie wyborców może okazać dokument ze zdjęciem stwierdzający miejsce zamieszkania np. dowód osobisty, prawo jazdy lub np. zaświadczenie zameldowania. W takim przypadku przewodniczący obwodowej komisji wyborczej powinien skontaktować się telefonicznie z wydziałem spraw obywatelskich (lub jednostką wykonującą zadania z tego zakresu) urzędu gminy (miasta) celem weryfikacji faktu zamieszkiwania wyborcy na terenie obwodu. Jeżeli weryfikacja okaże się pozytywna, wyborca zostanie dopisany do spisu wyborców w obwodowej komisji wyborczej.

Następnie wyborca otrzymuje dwie karty do głosowania – jedną z wykazem list kandydatów na posłów (w formie wielostronicowej broszury) oraz drugą – listę kandydatów na senatorów, najpewniej będzie to jedna strona. Po dokonaniu wyboru odpowiednich osób (por. linki: „Jak głosować na senatora” i „Jak głosować na posła”) karty należy wrzucić do urny wyborczej.

Tajność głosowania

Jedną z głównych zasad prawa wyborczego jest zapewnienie tajności głosowania. Czuwa nad tym przewodniczący komisji obwodowej. Wyborcy powinni przede wszystkim korzystać z miejsc zapewniających tajność głosowania (kabiny wyborcze, miejsca oddzielone przepierzeniem). Innymi słowy, należy unikać wciąż spotykanej praktyki zakreślania naszych kandydatów tuż po otrzymaniu karty wyborczej, na oczach komisji i innych wyborców. Takie zachowanie nie jest karalne, ale godzi w zasadę tajności głosowania i powinno spotkać się z delikatną, acz zdecydowaną reakcją przewodniczącego komisji obwodowej.

Jak głosować na senatora?

Należy postawić dwie krzyżujące się kreski (znak x lub coś, co x przypomina), tak aby przecięcie kresek nastąpiło w kratce obok nazwiska wybranego kandydata. Zaznaczenie większej ilości kandydatów niż jednego spowoduje, że nasz głos będzie głosem nieważnym.

Jak głosować na posła?

Zasadniczo należy dokonać wyboru jednego kandydata, stawiając znak x w kratce obok jego nazwiska, tak aby przecięcie dwóch linii nastąpiło w kratce.

Ustawa pozwala także na zaznaczenie większej ilości kandydatów z tej samej listy, niemniej w takiej sytuacji oddany głos będzie traktowany jako głos na tego z zaznaczonych kandydatów, który jest najwyżej na liście. Wolno zaznaczyć jedynie kandydatów z tej samej listy. Innymi słowy z listy tylko jednego komitetu wyborczego.

Zaznaczenie kandydatów z różnych list wyborczych sprawi, że nasz głos będzie głosem nieważnym.

Akty prawne**Jakie akty prawne regulują wybory parlamentarne?**

Zasadniczo jest to jeden podstawowy akt prawny – Ustawa z dnia 5 stycznia 2011r. – Kodeks wyborczy (Dziennik Ustaw Nr 21, poz. 112, Nr 94, poz. 550, Nr 102, poz. 588, Nr 134, poz. 777, Nr 147, poz. 881 oraz Nr 149, poz. 889).

Drugim aktem prawnym mającym znaczenie dla wyborów 2011r. jest Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 4 sierpnia 2011r. w sprawie zarządzenia wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dziennik Ustaw Nr 162, poz. 978). Postanowienie to zawiera kalendarz wyborczy, a więc wykaz dat ważnych dla kampanii wyborczej i praw wyborczych.

Gdzie można znaleźć ważne akty prawne?

Najłatwiejszym sposobem dotarcia do tych aktów prawnych jest Internet. Po pierwsze jest to strona Sejmu RP (www.sejm.gov.pl) w zakładce prawo i dalej zakładka Internetowy System Informacji Prawnej. Drugim miejscem w Internecie jest strona Państwowej Komisji Wyborczej (www.pkw.gov.pl), na której znajduje się bardzo dobrze zrobiony ujednoczony

tekst ustawy – kodeks wyborczy. Jest to wersja ustawy stosowana przez PKW i Krajowe Biuro Wyborcze.

Osoby, które nie korzystają z Internetu mogą uzyskać wgląd do każdego aktu prawnego w urzędzie gminy (urzędzie miasta) a także wykonać odpłatnie kserokopię lub nieodpłatnie fotokopię każdego aktu prawnego.

Protesty wyborcze

Każdy wyborca, który dostrzeże jakiegokolwiek nieprawidłowości w czasie głosowania, ma prawo złożyć protest przeciwko ważności wyborów. Podstawą protestu może być:

Dopuszczenie się przestępstwa przeciwko wyborom, np.:

- posłużenie się przemocą, groźbą lub podstępem, aby przeszkodzić: zgromadzeniu poprzedzającemu głosowanie; swobodnemu prawu do kandydowania lub głosowania; głosowaniu lub obliczaniu głosów; sporządzaniu protokołów lub innych dokumentów wyborczych albo referendalnych;
- korupcja wyborcza - przyjęcie korzyści majątkowej lub osobistej albo żądanie jej za głosowanie na konkretnego kandydata/listę (wszelkie formy „kupowania” głosów za pieniądze, alkohol itd.);
- naruszenie tajności głosowania (czyli: jeśli ktoś wbrew twojej woli zobaczył, na kogo głosujesz);
- inne nieprawidłowości: niewłaściwe sporządzenie listy kandydujących lub głosujących (pominięcie kogoś albo dodanie osoby nieuprawnionej); użycie podstępu, żeby nieprawidłowo sporządzić listy, protokoły, inne dokumenty wyborcze albo referendalne; niszczenie, uszkodzenie, ukrywanie,
- przerabianie lub podrabianie protokołów lub innych dokumentów wyborczych albo referendalnych; dopuszczenie się nadużycia albo dopuszczenie do nadużycia przy przyjmowaniu lub obliczaniu głosów; odstąpienie komuś niewykorzystanej karty do głosowania przed jego zakończeniem albo uzyskanie od kogoś takiej karty, żeby zagłosować; nadużycia w sporządzaniu list z podpisami poparcia dla kandydatów.

Naruszenie przepisów Kodeksu wyborczego dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów, mającego wpływ na wynik wyborów.

Protest składa się na piśmie do Sądu Najwyższego w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia wyników wyborów przez Państwową Komisję Wyborczą w Dzienniku Ustaw (zazwyczaj kilka dni po wyborach). Wnoszący protest powinien sformułować w nim zarzuty oraz przedstawić lub wskazać dowody, na których opiera swoje zarzuty.

Sąd Najwyższy ma 90 dni na rozpoznanie protestów. Po ich rozpoznaniu podejmuje decyzję co do ważności wyborów. Jeśli skala stwierdzonych nieprawidłowości będzie znacząca, SN powinien podjąć uchwałę o nieważności wyborów lub nieważności wyboru posła lub senatora.

***UWAGA!** Pewien zakres błędów i niedociągnięć jest wkalkulowany w proces wyborczy i nie wpływa na ważność wyborów. Dopiero, kiedy okaże się, że na skutek nieprawidłowości wyniki wyborów zostały wypaczone, nastąpić powinno ich unieważnienie w skali całego kraju, okręgu czy też w odniesieniu do wyboru konkretnego kandydata.*

Dalsze pytania

Odpowiedzi na ważne pytania związane z procedurami wyborczymi będą publikowane na stronie kampanii „Masz głos, masz wybór” (www.maszglos.pl). Informacji udziela także Państwowa Komisja Wyborcza na swojej stronie internetowej: www.pkw.gov.pl oraz pod numerami: 22 695 25 44; 22 695 26 41; 22 695 26 37; 22 695 22 74; 22 695 23 71.